

Posudek vedoucí magisterské práce

Tamara Kubečková, Perspektivy queer čtení umění avantgardy v Čechách

Ústav pro dějin umění FF UK, 2025

Magisterská práce Tamary Kubečkové „Perspektivy queer čtení umění avantgardy v Čechách“ zkoumá možnost nových interpretačních přístupů k dílům českých umělců meziválečného období, kteří převážně patří k reprezentantům národního kánonu modernismu. V teoretické části práce autorka představuje hlavní koncepty queer teorie a jejich vztah k umělecké interpretaci. Zabývá se tím, jak queer čtení narušuje tradiční heteronormativní výklady a jak může odhalovat významy spojené s identitou, tělesností a sexualitou. Zároveň se ale vymezuje vůči esencialistickému čtení, v rámci kterého se klíčem k interpretaci stává jasně ohraničený koncept „homosexuality“ tvůrce. Podle autorky je tento způsob reduktivní, protože zužuje významy na jedinou osu, riskuje stereotypizaci a přehlíží mnohvrstevnatost uměleckého díla i kontextů jeho vzniku a především pozdější recepce, neustále se dynamicky proměňující v čase. Autorka se staví proti zjednodušujícím rámcům a zdůrazňuje, že queer čtení má být otevřené, pluralitní a zkoumat různé možnosti významů, nikoli se fixovat na jedinou „pravou“ interpretaci sexuální identity tvůrce. Autorka spojuje queer čtení s konceptem genderové fluidity v tom smyslu, že oba přístupy odmítají pevné, binární a předem dané kategorie. Stejně jako genderová fluidita umožňuje chápat gender jako proměnlivý a kontextuální, queer čtení nahlíží významy v umění jako pohyblivé, víceznačné a otevřené reinterpretacím, destabilizujícím normativní představy.

Autorka vložila do realizace práce nejen hlubokou znalost originálů uměleckých děl a důkladnou obeznámenost s primární i sekundární literaturou, ale také velké osobní nasazení, což se pozitivně promítlo do konečné podoby textu. Výsledkem je práce, která je díky originálnímu přístupu k významným autorům a dílům (nejen) českého meziválečného umění podstatným inspirativním příspěvkem k uměnovědnému bádání o tomto období. Metodologicky práce stojí na solidním základě, autorka dokonale zná relevantní teoretický rámec tématu a adekvátně jej propojuje s analytickými částmi. Případové studie jsou voleny vhodně a autorka na nich dokládá, že queer perspektiva umožňuje odhalit nové interpretační vrstvy. Argumentace je podpořena relevantní sekundární literaturou a je většinou jasně strukturovaná a přesvědčivá. Výborně formulované pasáže sice místy střídají poněkud těžkopádněji stylizované úseky textu, jde však o jev spojený zejména s kapitolami přinášejícími nové postřehy, v určitém smyslu pro čtenáře obtížně uchopitelné. (Mám na mysli některé úseky kapitoly Narcismus?) Práce překračuje generalizující přístupy jak heteronormativní, tak esencialistické, a ukazuje, jak lze s využitím queer teorie a konceptu genderové fluidity odhalovat nové interpretační vrstvy děl Jana Zrzavého, Jana Preislera, Vratislava Nechleby a dalších. Tím otevírá prostor pro pluralitní, otevřené a kritické čtení, které reflektuje variabilitu identity a emocionalitu v uměleckém díle v jeho kulturně-historickém kontextu v okamžiku vzniku i během pozdější recepce.

V závěru autorka shrnuje, že queer čtení může české avantgardní umění obohatit o hlubší porozumění jeho významové komplexnosti, a zároveň upozorňuje na limity této metody i na potřebu dalšího výzkumu v českém prostředí.

Pro mě jako pro vedoucí bylo zajímavé vidět, jak během četných konzultací postupně krystalizují obrysy práce a dochází k precizování argumentace. Při finálním čtení mě v linii autorčiných úvah napadla otázka, kterou bych ráda položila při obhajobě. V rámci feministicky orientovaných dějin umění bývají občas interpretovány poznámky Jana Zrzavého na adresu žen umělkyní jako doklad jeho podléhání dobovým stereotypům, podceňujícím ženskou uměleckou tvorbu. Nešlo by však například Zrzavého hodnocení díla jeho přítelkyně Věry Jičínské číst naopak jako doklad Zrzavého genderové fluidity? Konkrétně mám na mysli například Zrzavého slova o vrcholném díle Jičínské jako o projevu „neposkvrněné duše, z níž ustavičně vyzařuje bílé fluidum pravého, čistého ženství.“ Mohl Zrzavý ono „fluidum“ vnímat jako něco „fluidního“, přenositelného z díla na dílo bez ohledu na pohlaví/rod autorky/autora?

Magisterská práce Tamary Kubečkové představuje mimořádný počín a přesahuje nároky obvykle kladené na podobný typ studie. Proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně klasifikuji stupněm výborně.

prof. PhDr. Marie Rakušanová, Ph.D.

V Praze dne 15. 8. 2025